

קובץ

הערות וביאורים

בתורת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו
בעניני גאולה ומשיח
בפשש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

ש"פ שמיני * פי פרה * הקהל
גליון י"ג (תרפ"ט)

יוצא לאור ע"י

תלמידי ביהמ"ד דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראוי עוועניו
שנת חמשת אלפים ושבע מאות וחמישים וחמש לכריאה
ברוקלין, ניו יארק
שנת הקהל

בי"ה

שי"פ שמיני * פי פרה * הקהל
גליון י"ג (תרפ"ט)

*

תוכן הענינים

רשימות

- 4 . . . . . עשיית תשובה ואח"כ חוזר לסורו
6 . . . . . בענין דבר שבמנין לא בטיל - גליון
7 . . . . . בענין הנ"ל
9 . . . . . תיקון טעות בחוברת ו'
9 . . . . . הערות וציונים בחוברת ה'.

ליקוטי שיחות

- 10 . . . . . בענין תענית אסתר ואם יתקיים לעתיד לבוא
15 . . . . . מתי היי הנס דפורים בפעם הראשונה.

שונות

- 16 . . . . . תורות תלמידי הח"מ בספרי חסידות חב"ד - גליון.

* * *

מספר הפאקס לשלוח הערות: 771-4859

*

ר ש י מ ו ת

- - - - -

עשיית תשובה ואח"כ חוזר לסורו

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

בקונטרס רשימות (חוברת ו') ע' 20 בהמשך למה שמבאר כ"ק אדמו"ר הכ"מ דתרווייהו צריכי בגזירת פורים הן החטא שהשתתחו לצלם והן החטא שנהנו מסעודתו של אותו רשע (וראה גם רש"י אסתר ד, א, עה"פ ומרדכי ידע וז"ל: בעל החלום אמר לו שהסכימו העליונים לכך, לפי שהשתחו לצלם בימי נבוכדנצר ושנהנו מסעודת אחשורוש, עכ"ל) כתב וזלה"ק: דהשתחו לצלם, הרי עשו תשובה מיד ע"ז, וכדאיתא (סנהדרין צג, א) דאמרו לך ה' הצדקה ולנו גוי, אבל כיון שאח"כ נהנו מסעודתו כו' ה"ז מגלה שחזרו לסורם או שלא היתה תשובה שלמה, וכדאיתא (בכורות ל, א) דקי ינאי בר"י אמר כו' מיגו דחשיד אהא חשיד אאידך, וכ"ש לפהנ"ל דשניהם משום ע"ז כו' עכלה"ק.

ויש להעיר ממ"ש רס"ג ב"אמונות ודיעות" (מאמר חמישי פרק ה') "ואבאר עוד כי האדם כאשר יסכים בעת תשובתו כי לא ישנה, תח"י תשובה מקובלת, ואם תשיאוחו התאוה אח"כ לשנות, אין תשובתו נפסדת, אך ימחלו לו העוונות שהיו קודם התשובה ויכתב עליו מה שיהי לאחר"י עי"ש עוד בזה, ועי' גם מאירי בחבור התשובה (מאמר אי פ"ט) שכתב וז"ל: ואין מזה המין מי שבעת התשובה גומר בלבו לעזוב דרכו הרעה תכלית עזיבה, אבל אחר זה יכריחהו יצרו לשוב לחטוא וכו', שזה אמנם כבר היתה תשובתו תשובה בעת עשותה והועילה על חטאים הקודמים, ויהי זה בדמיון מי שטבל ואחר הטבילה עלה השרץ בידו, לא שיתפשנו בעת הטבילה, שזה אעפ"י שחזר ונטמא כבר היתה טבילתו טבילה והעבירה הטומאה הקודמת, עכ"ל. וכ"כ המב"י בס' בית האלקים פ"ו דיראה מדברי חז"ל כי כיון שחזר האדם בתשובה מן החטאים שעשה וגמר בלבו שלא לעשותם, השי"ת מעביר חטאתו בתשובה זו, ואם אח"כ חוזר לחטאו, יצה"ר שפיתה אותו מחדש עי"ש, ולפי"ז לעיל איך חזר אח"כ החטא שהשתחו לצלם, הרי ע"ז כבר עשו תשובה וחקב"ה העביר חטאתם?

ועי רמב"ם הלי תשובה פי"ב הי"ב: "ומה היא התשובה הוא שיעזוב החטא חטאו וכו' ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם וכו'" ולכאורה מהרמב"ם משמע דאם חזר אח"כ לסורו לא היתה תשובתו דמעיקרא תשובה, ולפי"ז נמצא הוא חולק על הרס"ג והמאירי, כיון שלפי הרמב"ם לא שייך לומר שלאחר התשובה דמעיקרא כבר נמחלו עוונותיו ויצה"ר פיתה אותו מחדש, דאדרבה כיון שאח"כ חטא איגלאי מילתא שלא הי' התשובה כלל, אבל לפי"ז צריך להבין צריך להבין לאידך גיסא דכיון שחזרו אח"כ לסורם ולא הי' הענין דיעיד עליו יודע תעלומות וכו' נמצא דלא הי' תשובתם תשובה מעיקרא, אי"כ מה נתחדש אח"כ כשנהחו מסעודתו וכו'!

ועי בס' כוכבי אור (לבעל פרי יצחק) סי' ז' שביאר שיטת הרמב"ם דאינו סותר לשיטת הרס"ג כו' כי מה שכתב הרמב"ם "ויעיד עליו יודע תעלומות" היינו שיהי' תוקף התשובה כ"כ מה שיגמור בלבו שלא יחטא, עד כי יעיד עליו יודע תעלומות הבוחן לבבות כי לפי ערך התשובה עפ"י דרכי השכל של בני אדם לא ישוב לזה החטא לעולם, דהיינו דלפי מצבו עכשיו לא ישוב לזה החטא לעולם, אבל את לעתיד ישתנה מצבו כו' וחזר לסורו הנה גם לפי שיטת הרמב"ם היתה התשובה נכונה, דהרי רמב"ם לא אמר "יודע עתידות", אלא יודע "תעלומות" היינו שיודע תעלומות לבו עכשיו שלפי מצבו של עכשיו לא יחזור לזה החטא עיי"ש בארוכת. וראה גם בביאור כ"ק אדמו"ר בס' ביאורים ופירושים בתניא רפ"ב במ"ש אדה"ז "ולא יעבור לעולם". ועי גם בפירוש הלח"מ שהקשה דאיך יעיד הקב"ה עליו וכי לא נשארה הבחירה בידו והרי אמרו הן בקדושו לא יאמין? (ולפי דברי הכוכבי אור לא קשה קושייתו כיון דיעיד עליו הוא רק לפי האופן דיודע תעלומות ולא מצד יודע עתידות) ומפרש שבשעה שהוא עושה תשובה צריך שיקבל עליו לעד להשי"ת שלא ישוב לזה החטא לעולם והוא ע"ד ואעידה בס את השמים ואת הארץ עיי"ש, דגם לפי פירושו יוצא דאין דעת הרמב"ם סותר דעת הרס"ג, כיון דגם לפי הרמב"ם בעינן רק שיגמור בלב שלם שלא ישוב לזה החטא לעולם. וראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 126 הערה 14 דענין זה שיעיד עליו יודע תעלומות הוא דרגא עליונה מתשובה סתם ובא בהמשך למ"ש בהלי א' שם "איזו היא תשובה גמורה", וכ"כ בלקו"ש חכ"ט ע' 235 הערה 50, דלפי"ז י"ל דבכלל אין זה סותר להרס"ג כיון דכאן איירי בתשובה גמורה והרס"ג בתשובה סתם.

אבל מ"מ אכתי צ"ב כני"ל דכיון שכבר היתה תשובה מעיקרא, כי אם לא גמרו בלבם אי"ז תשובה כלל דהוה כטובל ושרץ בידו, אי"כ הרי כבר נמחל להם חטאתם וכמ"ש הרס"ג וכו' כני"ל, אי"כ איך אמרינן דעי"ז שנהנו מסעודתו כו' איגלאי מילתא שחזרו לסורם ונענשו גם על זה?

ועי' בסי' ארחות חיים להרא"ה מלוניל (ר"ה אות כ"ב) שהביא הברייתא דדי' חילוקי כפרה (כמ"ש ברמב"ם הלי' תשובה פ"א הי"ד), ולאחר חילוק חד' דחילול ה' דאמרינן "אעפ"י שעשה תשובה והגיע יום הכיפורים ובאו עליו יסורים אין מתכפר לו כפרה גמורה עד שימות אלא תשובה ויוהכ"פ ויסורין שלשתן תולין ומיתה מכפרת", כתב רא"ה: "כולן תולין פי' כל ימיו עומד בתלי", שאם ישוב עוד באותו העוון יחשב גם הוא" והיינו דסב"ל שאם ישוב באותו עון, גם העון שעשה מקודם חוזר וניעור, וראה בסי' התשובה ח"א ע"י ס"ז שביאר דפירוש הרא"ה אינו סותר לדעת הרס"ג והמאירי הנ"ל, כי הרא"ה איירי בכפרה שעדיין לא נגמרה כמו בחילול ה' דמיתה מכפרת לגמרי וכו', אבל בכפרה שנתכפר לו לגמרי שעבר על עשה ועשה תשובה או שעבר על ל"ת שאין בו כרת ועבר עליו יוהכ"פ ועמד בתשובתו בזה אין העון הקודם חוזר וניעור, דכיון שכבר נגמרה כל הכפרה והעון כבר נמחק שוב אינו חוזר וניעור, משא"כ הרא"ה איירי באופן שעדיין לא נגמרה הכפרה לכן היא תלוי' ועומדת ושיך שחוזר וניעור שזהו כמו כפרה אריכתא וכחוטא בתוך התשובה עצמה עיי"ש.

ולפי"ז י"ל גם בנדו"ד אודות החטא שהשתחוו לצלם שיש בזה משום חילול ה' דבזה עדיין לא נגמרה כפרתם ולכן שייך דעי"ז שנהנו מסעודתו וכו' חוזר וניעור חטא הראשון.

* * *

בענין דבר שבמנין לא בטיל - גליון

א' התמימים
- תלמיד בישיבה -

בגליון ש"פ ויקרא הקשה הרב י.מ. וו. על המבואר ברשימות חלק ב' שחרי"ל חשיבות ב"איכותו" ודבר שבמנין חשיבות ב"כמותו".

והקשה הנ"ל הרי דבר שבמנין יש לו גם איכות מעולה?

ונ"ל בזה: דבר שבמנין אין לו "איכות" מעולה, כי הרי אינו ראוי להתכבד. וחשיבותו היא חשיבות מעוטה ופחותה - ב"כמותו" לבד, דהיינו מה שהוא גוף אחד ולא פחות מאחד - "כמות". גם כשמצא תוך רבים, מונים אותו כגוף ופרט "אחד", ואינו מתמעט מחשיבותו להתאחד עם הכלל להיות חלק מהכלל, ולכן אפי' באלף לא בטל. ואי"כ חשיבותו ב"כמותו" ולא ב"איכותו".

* * *

בענין הנ"ל

א' התמימים

- תלמיד בישיבה -

בגליון י"ב שקו"ט הרי"מ וו. במ"ש ברשימות ח"יב כמה פרטים באי ביטול מפני החשיבות: "בתולדה - ברי", איכות - חהר"ל, כמות - דבר שבמנין. דלכאורה מהו ההבדל בין חהר"ל, לדבר שבמנין, דלכאורה הוי דבר שבמנין ג"כ חשיבות איכותי דזה שהוא נמכר במנין דוקא, מוכיח חשיבותו? ותוכן ביאורו הוא דהכוונה הוא לחדש בגדר דבר שבמנין דע"י המנין נודע שפרט זה נוגע לכל המנין, והכמות של המנין מוסיף חשיבות בהדבר הפרטי הזה. עכתו"ד.

ולכאוי א"מ דלפי ביאור זה הרי יוצא דבכדי שיחול עליו חשיבות דבר שבמנין הוא דוקא כשיש בפועל כלל וכמות שמונין (חוץ מדבר זה), שפרט זה הוא חלק ממנו. דאי נימא דחשיבותו הוא מפני שראוי להצטרף לכלל והכלל הוי ראוי להוסיף בו חשיבות בתור חלק מהכלל - אף שליכא בפועל כלל - דמכיון שהוא דבר הנמנה הרי זה מוכיח על חשיבותו שדבר כזה ראוי להצטרף לכלל, אי"כ הדרא קושיתו לדוכתא דמהו ההבדל בין דבר שבמנין - לחהר"ל, דגם דבר שבמנין הוי פירושו שהוא חשוב עד כ"כ שראוי להצטרף עם הכלל, אבל לא שחשיבותו הוא חשיבות כמותית, דהרי ליכא בפועל כמות יותר גדול שהוא חלק ממנו שמחשיב לפרט הזה בתור חלק מהכמות. ורק שראוי וכנ"ל.

גם צ"ע דלפי ביאור זה בחשיבות דבר שבמנין דהוא מפני הצטרפות הפרטים לכלל כני"ל, הרי הוא הדין נמי בכל דבר שראוי להצטרף לכלל גדול חי צריך להיות הדין דאינו בטל וכמדובר הנשקל והנמדד ג"כ הרי הכמות של המשקל צריך להוסיף ולהחשיב כל הפרטים מכיון שהפרטים הם חלק מהכלל מהמדה ומשקל הגדול?

ויותר נראה דאולי הכוונה בזה דחשיבות של ברי', חרה"ל, דבר שבמנין, הם גי' סוגי חשיבות, והיינו דגי' סוגים לא הוי רק סימן על חשיבותם - דזה דהוי ראוי להתכבד או ברי' וכדומה, הוי הוכחה שדבר זה הוא חשוב בלא"ה, וזה שראוי להתכבד, או דבר שבמנין רק מגלה לנו שהוא חשוב - אלא שזה גופא מהוה והוי סיבה לחשיבותו דחרה"ל חשיבותו הוא בזה שמתכבדים בו - ולא שהוא חשוב בלא"ה - אלא בזה עצמו שמתכבדים בו, זהו גדר חשיבותו שהוא דבר כזה שמתכבדים בו, והחיינו חשיבות איכותי.

וכן בדבר שבמנין שחשיבותו הוא בזה עצמו שמונין אותו והיינו חשיבות כמותי, שבוה דבר זה הוא מספר בפ"ע ע"י שהוא נמנה, והכמות שלו נבדלת משאר דברים בזה שהוא נמנה, וניכר בכמות בפ"ע זה גופא מהוה חשיבותו, ולכן הוי חשיבותו מסיבת הכמות. (וכן י"ל נמי בחשיבות ברי' - בתולדה).

ולחעיר מהפלוגתא שהביא השי"ך ביו"ד סי' קי"י ס"ק י"ג (וכ"ה בסי' קי"א ס"ק ז') בהא דכבש בעורו ותרנגולת בנוצתה דבטלה מפני שאינה, ר"ל כמות שהיא, דס"ל להרמ"א בתו"ח דמ"מ אינה בטילה מכח דבר שבמנין (דלא כהרש"ל ושאר פוסקים דס"ל דבטילה גם מצד דבר שבמנין), והיינו אף דמחוסרת מעשה, וכלשון השי"ך י"דלענין דבר שבמנין לא איכפת במאי דמחוסר מעשה" ודפי הנ"ל אולי יש ליישב סברתו דכיון דדבר שבמנין הוי חשיבות כמותי הרי מעשה הפשטת העור והנוצה לא חידש בו שום דבר.

ורק שהסיר ההעלם שכיסה על יחוד כמותו שהי' בו מקודם ועתה ניכר בו בגלוי, לכן י"ל לא איכפת במאי דמחוסר מעשה", דהכמות לא השתנתה ע"י המעשה, משא"כ חרה"ל דהוי חשיבות איכותי, דחשיבותו הוא בזה שמתכבדים בו כני"ל, הרי ע"י הפשטתו נתחדש בו חשיבות שראוי להתכבד שלא הי' בו מקודם,

ולכן בטילה מטעם שמחוסרת מעשה, שדוקא עיי המעשה מתחדש בו החשיבות, ועדיין יש לעיין בזה, ולא באתי רק להעיר.

* * *

תיקון טעות בחוברת ו'

א' מאנ"ש

- ברוקלין נ.י. -

ברשימות חוברת ו' ע' 12: "ועזרא הי' ימים רבים לפני מרדכי ואסתר, עתלי כו".

ולכאורה היא טעות הדפוס וכיו"ב, שהרי פשוט שעזרא הי' לאחרי מרדכי ואסתר, וכ"ש וק"ו שהי' זמן רב מאד לאחרי עתלי.

ובפשטות צ"ל "ובועז" במקום "ועזרא".

והמשך הדברים מוסב על מ"ש לפני התחלת המוסגר דעמוד 11, שלפי המדרש רות בועז ובית דינו תיקנו ש"ש בשם. [ומ"ש בינתיים לענין עזרא הוא רק לפי שיטת רש"י בברכות ואינו ענין לדברי המדרש רות]. ולפי זה, מ"ש בהערה 49 "שרק עזרא תיקן שאילת שלום בשם" הוא פליטת הקולמוס, וצ"ל "בועז".

* * *

הערות וציונים בחוברת ה'

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן

- מגיר שיעור בישיבה -

להלן כמה הערות וציונים ברשימות חוברת ה':

בעמוד 18: מצאתיו אומר "קרבן פסח" - ראה ליקוטי דיבורים: ח"א ע' קלד. ח"ד תרפד, ב.

בעמוד 21: זחירות משרוי' - ראה לקו"ש חכ"ב ע' 30.

בעמוד 22: שביעי של פסח, להיות נייעור - ראה המלך במסיבו
ח"א ע' רח (סידור ר' יעקב עמדין).

בעמוד 24: צעמעריצע - ראה שיחת שׁיפ תולדות תשכ"ה
(השמטות).

בעמוד 26: צעטיל כייק אדהצי"צ - ראה אגיק אדהצי"צ ח"ב ע'
קה. ובהערה ד"ה יושב כו'. מגדל עוז תעג הערה 12 וש"נ.

בעמוד 28: חומש עם פירשי"י - ראה היום יום - ח"י אדר שני
וראה סה"ש תר"פ-פ"ז, ע' 39 וש"נ.

בעמוד 28: שיר השירים בעשיק - ראה המלך במסיבו ח"א ע'
פו. וע' קלד.

בעמוד 28: פרקי אבות בשבתות הקיץ - ראה שיחת שׁיפ פינחס
תשמ"ה (התוועדות תשמ"ה ח"ה, ע 2645).

בעמוד 28: סדר הסעודות בשבת - ראה שיחת שׁיפ בלק תשט"ז
סי"ח.

בעמוד 34: שיעורי אדמו"ר מהורש"ב - ראה גם היום יום -
ג' ניסן. סה"ש תש"ד, ע' 25.

בעמוד 35: שמו"ת פסוק בפסוק - ראה היום יום - ל' סיון.

* * *

ל י ק ו ט י ש י ח ו ת

- - - - -

בענין תענית אסתר ואם יתקיים לעתיד לבוא

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

בשיחות קודש תענית אסתר (נדפס בסי שערי המועדים - אדר
ע' רפ"א) אמר כייק אדמו"ר הכי"מ וז"ל: ויש לומר שמעלת הי"יום
רצון בתענית אסתר גם במצב של גאולה היא - לא רק בזמן בית

שני (שנשלם לאחר נס פורים, ובמילא חגגו בו את ימי הפורים ולפני"ז תענית אסתר), אלא יתירה מזה - גם בגאולה העתידה, שכן, עי"פ פסי"ד הרמב"ם (הלי מגילה בסופן) שיימי הפורים לא יבטלו שנאמר וימי הפורים האלו לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם", מובן שכן הוא גם בנוגע לתענית אסתר. ונמצא שתענית אסתר פועל ענין הכי פנימי ונעלה - התגלות רצון העליון ב"ח בדרגא הזו שאין בה חילוק בין גלות לגאולה, עכ"ל. והנה מפשטות הלשון משמע דגם התענית עצמו יתקיים לעת"ל, וכמו שאמר בנוגע לבית שני שחגגו ימי הפורים ולפני זה תענית אסתר, וראה גם בקובץ מסורה שיצא לאור זה עתה (חוברת י"ז) ע"י נ"י שחקר הגרי"ד ז"ל סאלווייטשיק אם תענית אסתר יתקיים לעת"ל כמו ימי הפורים או לא, ודייק מהרמב"ם הנ"ל: "אעפ"י שכל זכרון הצרות יבטל, שנאמר כי נשכחו הצרות כו' ימי הפורים לא יבטלו שנאמר וימי הפורים האלה וגו'" ודייק מהא דנקט הרמב"ם "זכרון הצרות" דמשמע דקאי גם על תענית אסתר עצמו שלא יבטל עיי"ש, (ועי' גם בלקו"ש ח"ו ע"י 371 באגה"ק שם דדייק מהרמב"ם דאפילו זכרון הצרות דפורים לא יסוף, ואולי יש לבאר זה עפ"י הנ"ל דקאי על תענית אסתר), אבל לכאורה תמוה לומר כן דהרי מפורש ברמב"ם (הלי תעניות פי"ה ה"ט) שכל הצומות עתידין להבטל לע"ל וכו' וא"כ מאי שנא תענית אסתר?

והנה תנן בריש מגילה, מגילה נקראת ב"יא ביי"ב ביי"ג וכו' ודריש בגמ' דכתיב לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם זמנים הרבה תיקנו להם, ומקשה דדילמא יש זמנים טובא ומתרץ זמניהם דומיא דזמנם מה זמנם תרי אף זמניהם מרבה תרי, ומקשה ואימא תריסר ותליסר ומנלן לרבות גם י"א? ומתרץ י"ג זמן קהילה לכל ולא צריך קרא לרבו"י עיי"ש, ופרש"י זמן קהילה לכל, הכל נקהלו להנקם מאויביהם כו' הילכך לא צריך קרא לרבו"י שיחא ראוי לקריאה דעיקר הנס הי' בו עכ"ל, ותרא"ש הקשה על רש"י וז"ל: "ולא נהירא דנהי דנקהלו בו ביום, כיון שקבעו הקריאה ביי"ד וט"ו מנלן שיכולין לקרות בו [ביי"ג], ועוד דלא זמן המלחמה גורמת הקריאה אלא זמן המנוחה כדכתיב והימים האלו אשר נחו בהם היהודים וכו' ופי' ר"ת זמן קהילה לכל היא שהכל מתאספים לתענית אסתר ובאים בני הכפרים לעיירות לומר סליחות ותחנונים לפי שבו נקהלו לעמוד על נפשם והיו צריכים רחמים וכן מצינו במשה שעשה תענית כשנלחם בעמלק כו' מכאן סעד לתענית אסתר שאנו עושים כמו שעשו בימי מרדכי ואסתר כשנקהלו

היהודים לעמוד על נפשם ול מצינו לו סמך בשום מקום אלא בכאן כו"י עכ"ל, ולכאורה אינו מובן דמה עדיף יותר פירושו של ר"ת מפירושו של רש"י דכי משום שהוא "תענית אסתר" שהתענו ביום י"ג משום רחמים לכן לא צריך קרא דיוצאים אז בקריאת המגילה? הרי גם לר"ת יש להקשות כנ"ל דהלא הקריאה נתקן ביום י"ד וט"ו וכו"י?

והנה כשחל פורים ביום א' מקדימין התענית ליום א', אף שבשאר תעניות אמרינן דאקדומי פורענתא לא מקדמינן (מגילה ה, א), ולכן כשחל י"ז בתמוז או ת"ב בשבת דוחים התענית עד יום א' ולא לפניו! ובמגיד משנה (הלי תעניות פ"ה ה"ה) כתב משום דתענית אסתר אי אפשר לדחות ליום א' שאז הוא יום הפורים, אבל ע"י במרדכי ריש מגילה (אות תשע"ו) שכתב דאקדומי פורענתא לא מקדמינן שייך רק בשאר תעניות שחן פורענתא, משא"כ תענית אסתר שאינו פורענתא לא שייך הענין דלא מקדמינן, וע"י גם בר"ן תענית סוף פ"ב שחביא בשם הראב"ד דהא דמתענין ביום י"ג אדר אף דבכלל אמרינן במגילת תענית דאין מתענין לא לפניו ולא לאחריו, משום דתענית אסתר אינו דומה לשאר תעניות דזכרון הוא לנס שנעשה בו עיי"ש, ובסי' אורחות חיים להר"א מלוניל הלי פורים כתב גם עדי"ז דבתענית אסתר לא שייך הענין דאין מתענין לפניו "לפי שלא נאסר אלא תענית של צער", אבל התענית שאנו עושים אינו אלא זכר לתענית אסתר, ושיזכור כל אדם שהבורא ית' רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה אליו וישוב אליו בכל לבבו וכו"י, וע"י גם בשאלתות פי ויקהל (שאליתא ס"ז) בנוגע להא שמתענין ביום ה' אם חל פורים ביום א' דלא שייך בזה הענין דאקדומי פורענתא כיון דזהו משום נס ונס מקדימין ולא מאחרין עיי"ש. וכ"כ המהרי"ל דמקדימין התענית דלאו פורענתא היא, הרי מוכח מכל הני מקומות דגדרו של תענית אסתר שונה מכל שאר תעניות שאינו ענין של פורעניות אלא זכר לנס.

וברמב"ם שם (הלי תעניות פ"ה ה"ה) כתב: "ונתגו כל ישראל בזמנים אלו להתענות בשלשה עשר באדר זכר לתענית שהתענו בימי המן שנאמר דברי הצומות וזעקתם" אבל בשאר תעניות כתב הרמב"ם (שם ה"א) שהתענית הוא לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה ויהי זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה עד שגרם להם ולנו אותן הצרות שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב כו"י, הרי מוכח גם מהרמב"ם דתענית אסתר חלוק הוא

משאר תעניות, דתענית אסתר הוא רק זכר לתענית שהתענו בזמן המן, משא"כ שאר תעניות הי"ז קשור גם עם מה שמעשינו גרם לנו וכ"ו כני"ל.

ויש לבאר זה עפ"י מ"ש הרמב"ם במנין המצות שבריש ספר היד וז"ל: אלא כך אנו אומרים שהנביאים עם ביי"ד תקנום וצוו לקרות המגילה בעונתה כדי להזכיר שבחיו של הקב"ה ותשועות שעשה לנו וה"י קרוב לשועתינו כדי לברכו ולהללו וכדי להודיע לדורות הבאים שאמת מה שהבטיחנו בתורה ומי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כ"ו עכ"ל, ולפ"ז יש לומר דכל תוכנו של תענית אסתר הוא ההתחלה לימי הפורים לקבוע בנפשותינו שהנס דפורים בא ע"י התשובה והתעניות של ישראל, וכמ"ש בארחות חיים כני"ל שזה נוגע לכל איש ישראל לדעת דכאשר יתענה וישוב אליו יהי קרוב אליו וגו'. ולפ"ז נמצא דתענית אסתר הוא גם כחלק מימי הפורים עצמם.

והנה מבואר בכ"מ בלקו"ש שבכל תעניות ישנם ב' ענינים: א) חלות שם תענית על היום שקשור לעיצומו של יום. ב) חלות דיני וחיובי תענית שעל האדם שהאדם צריך לעשות בפועל, ראה לקו"ש י"ז תמוז (נדחה) תשמ"ח סעי' ד' ובכ"מ. ור"ל נפק"מ בתענית שנדחה אם זה רק בנוגע לחיובי האדם אבל לא בנוגע לעצם היום עיי"ש, ויש להביא רא"י לזה מהא דאיתא בשבת כד, א, ימים שאין בהם קרבן מוסף כ"ו שני וחמישי ושני, תעניות ומעמדות ערבית ושחרית ומנחה מתפלל שמו"ע ואומר מעין המוארע בשומע תפלה, ופרש"י שם ערבית ליל כניסתן, ואעפ"י שאוכל ושותה כל הלילה מתפלל תפלת תענית מאחר שנכנס היום כ"ו וע"י גם ברי"ף תענית פ"ק (ד, א מדפי הרי"ף) שהביא ירושלמי ר"י בשם רב אמר אפילו יחיד שגזר על עצמו תענית צריך להזכיר מעין המוארע, והיכן אומרה כ"ו אומרה כלילי שבת וכיומו פירש בערבית שחרית ומנחה, וגרסינן בפי' במה מדליקין ימים שאין בהם קרבן מוסף כגון שני חמישי ושני ותעניות כ"ו ערבית שחרית ומנחה מתפלל י"ח ואומר מעין המוארע בשומע תפלה, ובר"ן שם ביאר דאעפ"י שאוכל כל הלילה מ"מ התענית מתחיל מתחילת הלילה, שיום של תורה לכל דבר מערב עד ערב עיי"ש, והביאור בזה אפ"ל עפ"י הנ"ל דאעפ"י דבנוגע להאדם מתחיל התענית שלו ביום, ובלילה אוכל והולך כ"ו דלא החמירו כ"כ שיתענה גם בלילה, מ"מ זהו רק מצד חיוב האדם, אבל מצד חלות תענית של היום הי"ז גם בלילה שכן יום בתורה הוא מערב עד ערב, ולכן כשמתפלל ערבית

שכבר יש חלות שם תענית על היום, יש עליו חיוב להזכיר מעין המאורע כמו בכל מקום.

ולפי הנ"ל י"ל דגם בזה יש חילוק בין שאר תעניות לתענית אסתר, דרך בשאר תעניות אמרינן שיש חלות שם תענית על עצם היום, משא"כ בתענית אסתר שכל ענינו הוא זכר לנס שעיי התענית והתשובה ניצלו, י"ל זכאן יש רק חיוב תענית על האדם בלבד, אבל ליכא חלות שם תענית על עצם היום, ואפ"ל ג"כ דמ"ש הרמב"ם (שם פ"א ה"י"ד) דכל השרוי בתענית הרי זה לא ינהוג עידונין בעצמו ולא יקל ראשו ולא יהי שמח וטוב לב אלא דואג ואונן כענין שנאמר מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו כו', דזה שייך רק בשאר תעניות שכ"ל הם גם קשורים עם חטאיו של אדם המתענה וכו' משא"כ בתענית אסתר שהוא זכר לנס כו' אין זה שייך (וכן ר"ל הגריד"ס ז"ל שם).

וי"ל דזהו גם הטעם שכתב הרמ"א (הלי מגילה סי' תרפ"ו סעי' ס') שבתענית אסתר יש להקל בו לפי הצורך כגון לחולה וכו' עיי"ש, והטעם בזה הוא הנ"ל כיון שהוא רק זכר לנס וכו' ואין בו חלות יום של תענית.

(ומצינו כיו"ב לענין תענית בכורים בערב פסח שכתב בשו"ע אדה"ז שהוא זכר לנס שנעשה להבכורים, שניצלו ממכת בכורות וכן הוא בטור שם, ובסי' מגן אבות להמאירי ענין כ"ג כתב שתענית בכורים הוא הודאה ושבח להקב"ה שניצלו כו' ובשו"ת זכרון יהודא חאו"ח מהדו"ק סי' קל"ג הקשה דהיכן מצינו דוגמת זה שעושין תענית זכר לנס? ובשו"ת התעוררות תשובה הביא מה שמקשים דאיך בכלל מותר להתענות בע"פ והרי כיון שמביאים ק"פ הי"ז יו"ט ואסור להתענות כמ"ש המל"מ ה"ל כלי המקדש פ"ו ה"ט-י, ותירץ דשאני זה שהוא זכר לנס ואינו ענין של צער).

ולפי כל הנ"ל יש לבאר גם הא דהובא לעיל די"ל דכשם שימי הפורים לא יבטלו לעת"ל כן הוא גם בנוגע לתענית אסתר, אף שכל הצומות עתידין להבטל, דיש לומר דתענית זו חלוק משאר תעניות שהוא הקדמה וחלק מימי הפורים ואינו ענין של פורעניות כו' לכן זה שייך גם לעת"ל.

ולפ"ז יש לתרץ גם פ"י ר"ת די"ג לא צריך קרא דהוה זמן קהילה לכל דהיינו משום תענית אסתר שמתאספים ואומרים סליחות

כוי וי"ל דכוונתו כנ"ל, דכיון דיום זה הוה הקדמה לימי הפורים שמראים דעיי התענית והתשובה בא הנס, ויום זה נקבע מעיקרא להכי והוא חלוק מימי הפורים כפי שנת' לכן לא צריך קרא ליום זה דבודאי אפשר לצאת בו קריאת המגילה לבני הכפרים.

* * *

מתי הי' הנס דפורים בפעם הראשונה

הת' לוי זרחי
- תלמיד בישיבה -

בלקו"ש חט"ז עי 349 העי 66 איתא: "ולהעיר מירושלמי מגילה פי"א ח"ה (הובא בשו"ת חת"ס שם) אותה שנה היתה מעוברת וא"כ הנס הי' באדר"ר. וגם לפי פירוש החת"ס שם שהי' מובן שראוי להתעבר ונמלכו ב"ד ולא עברוהו להאי שתא כוי הרי ע"פ הנ"ל ממגילה (ג, ב) דז' אדר הפך הגזירה תיכף כשהפיל הגורל מיגון לשמחה נמצא שפעולתו היתה באדר אי כו"י, עכלק"ק.

[ואולי י"ל במ"ש החת"ס מובן שראוי להתעבר ונמלכו ב"ד - הוא כיון דנס פורים הי' בג"א ת"ד - גי' למ"ק הק"פ - ולא עברוהו כדי למחר ניסו של הקב"ה לכל אפסי ארץ],

ולכאוי צ"ע: א) כיון דהטעם שפי' החת"ס ש"נמלכו ב"ד ולא עברוהו" הוא משום דק"ל, אטו מי שנעשה לו נס בשבט יעשה לו יו"ט סמוך לניסן משום מיסמך גאולה לגאולה אתמהה" - משא"כ לפי הקרבן העדה לפני משה שפירושו שאכן הי' מעוברת - אבל הנס קרה "בחודש י"ג" ("אדר שני") דלפ"ז (כמו שהעיר בעמודי ירושלים שם) לק"מ. אבל לפימ"ש בתחלת ההערה וא"כ הנס הי' באדר"ר (כהחת"ס בהחוי"א) הדרא קושיא לדוכתין.

ב) עוד צ"ל - אם הפי' ב"מיום ליום ומחודש לחודש שנים עשר הוא חדש אדר"י, הוא כפשוטו - חודש הי"ב - אי"כ איך מוכח מהפסוק הנ"ל שהי' שנה מעוברת. (משא"כ לקה"ע: "הוא חודש אדר למה לי כוי לחודש שנים עשר שבכל שנה ועכשיו הוא (רק חודש אדר) חודש י"ג).

לכאוי מהמשך הגמרא נראה דאותו השנה כוי פירושו באדר שני, ובהקדם:

ג) באמת יש להקשות להחתי"ס - מהו קושיתו אטו מי שנעשה לו נס בשבט כוי - אפשר דלפי מ"ד זה באמת היינו קובעין פורים באדר ראשון אלא לאו כמו שהשמיט הגמרא המ"ד (מגילה ו, ב) מה שנה שאינה מעוברת אדר הסמוך לשבט כוי וחיינו טעמא משום דהירושלמי (כדרכו שמקצר) אינו נוגע בהמחלוקת אם קורין באד"ר או באד"ש והטעם (כמגילה בבליית) כי אם לפרש המשנה למה קורין באד"ש. וא"כ אם הפי' באותו השנה היתה מעוברת פ"י אד"ר הו"ל להקשות עוד יותר: (לא רק דאם קרה באד"ר למה קובעין באד"ש, כי אם) התנא נותן טעם להקריאה באד"ש - כיון שקרה באד"ר!?

ועוד יותר: כל קושייתו (לכאוי) מיוסד ע"ז דאטו כוי משום מסמך גאולה לגאולה - חלא ר' לוי לא קאמר זה הוא רק אמר שהי' מעוברת. וגם לפי תירוצו דחפ"י דה"י ראוי להתעבר. א"כ מה בא ר' לוי להוסיף ולחדש על ר' אלעזר (ועדיין יש להקשות לפי תירוצו מהו הנתנית טעם לקובעו באד"ש כיו שהי' הו"א שיחיי הגזירה באד"ר), ולכאוי מזה מוכח דר' לוי בא להוסיף על ר' אלעזר - דלא רק דקרה בשנה פשוטה ומשום ר' חלבו משום דמסמך גאולה לגאולה קובעין באד"ש - כי אם שאותו השנה היתה מעוברת"י. ותו לא קאמר. ועצ"ע.

* * *

ש ו נ ו ת

- - - - -

תורות תלמידי הה"מ בספרי חסידות חב"ד - גליון

הרב אליהו מטוסוב
ברוקלין נ.י.

הרה"צ ר' מנחם נחום מטשערנאביל - המשך

יב] באוה"ת שלח עי' תלט ז"ל: במא"ע פ"י [באוה"ת בהוצאה שלפנינו, נדפס "במא"א"י, אבל הוא טח"ד וצ"ל במא"ע. ועייש ר"פ שלח] בענין ידיעה ובחירה וזהו אני איני מצוה, וזהו לדעתך

כי קמיי יתי בדיעה העליונה ידע מה שעתידי להיות, ואעפ"כ לא מנעו כי הבחירה נתונה, ומי"מ לדעתך עיי הדעת דמשה יוכל לבחור בטוב כו', ועיי בתווי"ט באבות במשנה הכל צפוי והרשות נתונה מ"ש בשי המדרש ב"ר פכ"ב כו'. עייש ההמשך באוה"ת.

יג) באוה"ת פינחס עי איקעד ז"ל: והנה במאור עינים פי בראשית פי מיעוט הלבנה קטנות והעיקר קטנות הדעת. ומבאר באוה"ת: וענין קטנות הדעת יש לחבין ממ"ש בלקו"ת... כשאינו רק בבחי' אמונה זהו קטנות הדעת.. עייש הביאור באריכות.

יד) באוה"ת ראה עי תשצח וז"ל: וכן פי הרב ר' נחום ז"ל ובמה בשופר פי ובמ"ה בבחי' ביטול דמ"ה כי השופר מטיל הרהר כדכתיב וקול השופר חזק מאד ויחרד כו', וכן מצינו שבחי' רך לב הוא הירא כמ"ש הירא ורך הלבב כו' ובחי' יראה עילאה נמשך עיי השופר כו'.

טו) באוה"ת שה"ש ח"א עי פו: ועי בספר מאור עינים בפי דברים מ"ש על מארז"ל מה דבורה עוקצה לאחרים ודובשת לבעלי שהעיר מפסוק אני בינה לי גבורה והיינו שבינה מלבשת גבורה דא"א ומשם מקור המתקת הדינים וכמ"ש בזח"ג פי פנחס דרי"ד עייב ע"פ חשף הי את זרוע קדשו ובפי הרמ"ז שם. עייכ. וממשיך לבאר שם.

טז) באוה"ת שה"ש ח"ב עי תשנג: ואדר הראשון ואדר השני פי הר"ג מטשארנביל נ"ע עיבור ראשון ועיבור שני כו'.

יז) בתמשך תרס"ו עי תקפא [לפי מספר העמודים בהוצאה החדשה, ובהוצאה הישנה הוא בעי תקנז] ז"ל: וע"פ פשוט היינו שמעצים עיניו, ובדקות הפי הוא שאינו רואה כלל, והיינו בצדיקים הגדולים שמה שאינו נצרך לראות אינו רואה ממש, וכידוע מהמעשה דר' נחום מטשארנביל, בחלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו, שאמר הפי ואין ישראל רואהו, א איד זעהט דאס ניט, ער זעהט ניט דיא זאך כלל ניט, ויילע דאס וואס ער דארף ניט זעהן זעהט ער ניט כו'.

יח) בסה"מ תרע"ח עי קצט ז"ל: וכמו"כ עונג הנפש פועל בהגוף, וכמו שמועה טובה תדשן עצם כו' (אומרים על הרה"ק מהר"ג מטשארנביל זצ"ל שהי שמן בגופו מאמן יש"ר).

ועדיי בקיצור בסה"מ תרס"ט ע"י נ': וכמו בעבודה שמתענג נפשו על אלקות יכול להיות שהיה מזה גם ריבוי השמנונית כו' וכנודע. ומובא כ"ז ג"כ בחיום יום "טו תמוז".

יט' בסי פלח הרימון להר"ה מפאריטש חלק בראשית ע"י 302 ז"ל: וכמו שנמצא בשם הרה"ק ר"י נבג"מ בענין הו' כעבדים המשמין את הרב שלא ע"מ לקבל פרס כו' כי ע"מ מורה שהקבול שכר יהי' באחרונה לאחר גמר העבודה ובאמת צ"ל באופן זה שהקבול שכר יהי' בעת מעשה העבודה ע"ד דוגמא שהיה לעוה"ב כו' וד"ל.

כ' בליקוטי שיחות חכ"ט ע"י 361 מביא ג"כ וזלח"ק:

"כשם ווי דער נשיא איז בחי' יחידה הכללית - משיח - פון דעם דור, וואס בדורנו איז דאס נשיא דורנו דער רבי דער שווער, אזוי האט אין זיך יעדער איד בחי' יחידה שבנפש... ועי"פ הנ"ל אז יחידה איז בחי' משיח, קומט אויס אז יעדער איד האט משיח (יחידה) שבו. וכמפורש בסי' מאור עינים ח"פ פנחס פון ר' נחום טשערנאבעלער א תלמיד פון בעש"ט און פון מגיד, אז יעדער איד האט אין זיין נשמה א ניצוץ פון משיח. וכמדובר כמ"פ אז דער ענין איז אויך מובן פון די צווי פירושים אין חז"ל אין דעם זעלבן פסוק דרך כוכב מיעקבי' איין פירוש אז דאס גייט אויף משיח, ירושלמי תענית פ"ד ה"ה. רמב"ן עה"פ, און א צווייטער פירוש אז דאס גייט אויף סתם א איד (ירושלמי מע"ש פ"ד ח"ו). ועי"פ הידוע אז צוויי פירושים באותו פסוק האבן צווישן זיך א שייכות, איז מובן אז יעדער איד איז פארבונדן מיט משיח ווייל ער האט אין זיך א ניצוץ של משיח".

עין זה מובא גם בלקו"ש ח"כ ע"י 522 וחכ"ח ע"י 276.

[יש לציין כאן, כי אם אמנם בהרשימה כאן ליקטנו רק מתורות תלמידי הה"מ (והבעש"ט) מאלו שנמצאים בספרי המאמרים של חסידות חב"ד, אבל לא ליקטנו עדיין כל אלו התורות שמובאים בספרי השיחות ולקוטי שיחות והאגרות קודש, וכן לא אלו שמובאים בהחבורות יגדיל תורה וכיו"ב. וצריך ע"ז עבודה מיוחדת.

אלא שכאן כיוצא מן הכלל העתקנו גם פיסקא מהלקוי"ש, מצד
 הענין המיוחד שבו. ובלקוי"ש יש עוד קטעים אחרים שמביא ומבאר
 מחסי מאור עינים, כמצויין בסי "מפתחות לספרי לקוי"ש -
 פסוקים מחז"ל וספרים" ח"ב שי"ל זה מקרוב].

* * *

לעילוי נשמת
 הנערה לאה מינדל ע"ה
 נפטרה יום ד' כ"ט אדר ראשון
 ה'תשנ"ה
 לרגל ה"שלושים"
 ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס ע"י משפחתה שיחיו

לזכות
הנער יהודה משה שי
סימפסאן
לרגל הכנסו לעול מצוות
ביום שלישי י"ט אדי"ש
היתשני"ה

*

ולזכות אחיו ואחיותיו שיחיו

*

נדפס ע"י הוריו
הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו סימא שיחיו סימפסאן